

**"וַיְבֹאוּ מִדְבַר סִינַי וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַר וַיַּחַן שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הַהָר"**  
(שמות י"ט)

פרשת יתרו היא פרשת מתן תורה. אמנם יש בה מעט נושאים נוספים, כגון מינוי השופטים המסייעים את משה ודיני המזבח בסוף הפרשה, אך מתן תורה הוא אחד מיסודות אמונתנו. יסוד זה הוזכר הרבה בדברי הראשונים בעלי המחשבה כפי שנסקור בהמשך, אך כבר בתורה, בספר דברים, אנו מצויים לזכור ולהנחיל לבנינו את מעמד הר סיני:

"רַק הִשְׁמַר לְךָ וְשָׁמַר נִפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יִסּוּרוּ מִלְּבָבְךָ כִּלְיָיִם חֲסִיד וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וְלִבְנֵי בְנֶיךָ: יוֹם אֲשֶׁר עֲמַדְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּחָרֵב בְּאֵמַר ה' אֵלַי הַקֹּהֵל לִי אֶת הָעָם וְאֲשַׁמְעֵם אֶת דְּבָרֵי אֲשֶׁר יְלַמְּדוּן לְיִרְאָה אֹתִי כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל הָאָדָמָה וְאֵת בְּנֵיהֶם יְלַמְּדוּן" (דברים ד')

### ליל שבת- חשיבות מעמד הר סיני במשנת הכוזרי

כאשר מדברים על מעמד הר סיני, המחשבה הראשונה היא מפני שזה 'מתן תורה'. אך אם נשים לב לפסוקים לעיל נראה ש**עצם המעמד** לפני הר סיני, עוד לפני קבלת התורה, כבר יש לו ערך בפני עצמו. **'יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך - אלו קרבנו לפני הר סיני, ול' אמתן לנו את התורה דיננו'.**

ריה"ל מדגיש שני דברים חשובים במעמד הר סיני:

"וְהָעָם, עִם מַה שְׁהֵאֱמִינוּ בְּמַה שְׁבָא בּוֹ מֹשֶׁה אַחַר הַמוֹפְתִים הָאֵלֶּה, נִשְׁאָר בְּנִפְשוֹתֵם סֶפֶק, אִיךָ יְדַבֵּר הָאֱלֹהִים עִם הָאָדָם. כְּדִי שְׁלֹא תִהְיֶה הַתְחַלְתֵּן הַתּוֹרָה מֵעֵצָה וּמִחֲשָׁבָה מִחֲמַת אָדָם וְאַחַר יִתְבַּרְהוּ עוֹר וְאִמְצוּ מֵאֵת הָאֱלֹהִים, מִפְּנֵי שְׁהִיָּה רְחוּק הַדְּבִיר בְּעֵינֵיהֶם מִזֵּלֵת אָדָם, בְּעִבּוֹר שְׁהַדְּבִיר גִּשְׁמִי וְרִצָּה ה' לְהִסִּיר הַסֶּפֶק הַזֶּה מִלְּבוֹתֵם, וְצִוָּה אוֹתָם לְהִתְקַדֵּשׁ הַקֹּדֶשׁ הַצְּפוּנָה וְהַגְּלוּיָה, וְשֵׁם הַדְּבִיר הַנְּחוּץ בָּהּ: פְּרִישוֹת מִן הַנְּשִׂים וְהַזְּמוּן לְשִׁמְעַת דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים. וְהַתְקַדֵּשׁ הָעָם, וְנִזְדַּמְן לְמַדְרַגַּת הַנְּבוּאָה, אִף לְשִׁמְעַת דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים פְּנִים בְּפָנִים. וְהִיָּה זֶה אַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּהַקְדָּמוֹת אוֹתוֹת גְּדוּלוֹת וּבְרָקִים וּרְעָמִים וְאֵשׁ שֹׁשְׁבָבָה אֶת הַר סִינַי, וְנִשְׁאָרָה הָאֵשׁ הַזֵּאת אַרְבָּעִים יוֹם רוֹאִים אוֹתָהּ הָעָם, וְרוֹאִים אֶת מֹשֶׁה בָּא בְּתוֹכָהּ וְיוֹצֵא מִמֶּנָּה, וְשִׁמְעַת הָעָם דְּבִיר צַח בְּעֶשְׂרֵת דְּבָרִים, הֵם אֲמוֹת הַתּוֹרוֹת וְשִׁרְשִׁיהֶן... וְאֵלֶּה עֲשֵׂרֵת הַדְּבָרִים לֹא קִבְּלִם הַהֶמוֹן מֵאֲנָשִׁים יְחִידִים וְלֹא מִנְּבוֹיָא, כִּי אִם מֵאֵת הָאֱלֹהִים נִתְּנוּ... וְסִרּוּ אֵלֶּה הַסְּבָרוֹת בְּמַעְמַד הַגְּדוֹל הַהוּא. וְמַה שְׁנִלְוָה אֶל הַדְּבִיר הָאֱלֹהִי מִן הַמִּכְתָּב הָאֱלֹהִי, שֶׁחִקַּק עֲשֵׂרֵת הַדְּבָרוֹת הָאֵלֶּה בְּשָׁנֵי לוֹחֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת, וְנִתְּן אוֹתָם אֶל מֹשֶׁה, וְרָאוּ אוֹתָם מִכְתָּב אֱלֹהִי כְּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אוֹתָם דְּבִיר אֱלֹהִי. וְעֵשָׂה לָהֶם מֹשֶׁה בְּמַצּוֹת הָאֱלֹהִים אֲרוֹן וְהִקִּים עָלָיו הַמִּשְׁכָּן הַיְדוּעַ, וְנִשְׁאָר זֶה בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי הַנְּבוּאָה בְּתִשְׁעַת מְאוֹת שָׁנָה, עַד שְׁמָרוּ הָעָם וְנִגְנְזוּ הָאֲרוֹן וְגִבְרַת עֲלֵיהֶם נְבוּכַדְנֶצַּר וְהַגְּלָם" (מאמר ראשון, פ"ו)

רבי יהודה הלוי מדגיש שבמעמד הר סיני, כל העם הגיע למדרגת נבואה. ממש כנבואת משה רבינו - 'פנים בפנים'. זהו היסוד הראשון שנלמד ממעמד זה. כולם יכולים להגיע למעלה זו. "ומי יתן כל עם ה' נביאים כפי יתן ה' את רוחו עליהם". מכאן גם הבינו עם ישראל, שמשא לא בדה את התורה מליבו. זאת כיוון שמעמד הר סיני היה לכל עם ישראל, ולא ניתנה תורה לנביא בודד שהנחיל אותה לשאר העם. (וכאן הוא רומז לנצרות ולאסלם).

מכאן הקשר הישיר בין הנבואה לבין התורה. כל עוד היו עם ישראל ראויים להיות נביאים או שיהיו ביניהם נביאים- אז היה ביניהם ארון הברית. 'אך ברגע שמרו נגזז הארון'.

"אמר החבר: אכן שורש החכמה הלא הוא עשרת הדברות מופקד בארון אשר הוא במדרגת הלב.. פה המקור לשתי החכמות: חכמת התורה שנושאייה הם הכהנים, וחכמת האלוהות שנושאייה הם הנביאים. אלה ואלה היו יועצים נבונים לאמה ומוכיחיה וכותבי זכרונותיה הם הם ראש האומה" (מאמר שני, כ"ה)

## עבודת שבת- מעמד הר סיני במשנת הרמב"ם

הרמב"ם ב'אגרת תימן', שנכתבה לחזק את יהודי תימן ממישיחי השקר, מתייחס בהרחבה ל'מעמד הר סיני' והוא מגדירו 'עמוד שהאמונה סובבת עליו':

" ואתם אחינו חזקו ואמצו והשענו על הפסוקים האלה האמיתיים ואל יבהילו אתכם השמדות אם תכפו אתכם, ואל יפחיד אתכם תוקף יד האויב עליהם וחלישת אומתנו. שכל העניין הזה אינו רק נסיון ובחינה להראות אמונתכם וחבתכם בעולם, ושלא יחזיקו בדת האמת בעתות כאלו, אלא החכמים יראי ה' מורע יעקב הזרע הטהור והנקי שנאמר עליהם 'ובשרידים אשר ה' קורא'. באר שהם יחידים והם האנשים שעמדו אבותם על הר סיני ושמעו הדבור מפי הגבורה ושלחו ידיהם ואמונתם לברית וקבלו על עצמם המעשה והקבלה יאמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. וחייבו דבר זה עליהם ועל הבאים אחריהם שכן כתוב 'לנו ולבנינו עד עולם'. וכבר הבטיחנו הבורא יתברך כאדם הנכנס ערב לחברו ודי לנו בערבותו. והודיענו שכל מי שעמד על הר סיני שהם מאמינים בנבואות משה רבינו בכל מה שבא על ידו הם ובניהם ובני בניהם עד עולם. שכן אמר הקב"ה יתברך 'הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם'. לפיכך יש לדעת שכל מי שנטה מדרך הדת הנתונה במעמד ההוא שאינו מזרע האנשים ההם. וכן אמרו רבותינו ז"ל על כל המסתפק בנבואה לא עמדו אבותיו על הר סיני.

וכמו כן זכרו מעמד הר סיני שצונו הקב"ה לזכרו תמיד וגם הזהירנו מלשכחו אותנו וצונו ללמד אותו לבנינו כדי שיגדלו על תלמודו. הוא מה שנאמר 'רק השמר ושמר נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב'. וראוי לכם אחינו שתגדלו בניהם על המעמד ההוא הגדול ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדרו שהוא עמוד שהאמונה סובבת עליו .. וגדלו המעמד ההוא על כל גדולה כמו שגדלו הקב"ה .. והוא שתשמע אומה אחת בכללה דבור הקדוש ב"ה ושתראה כבודו עין בעין ודבר זה היה שתתחזק האמונה חזק שלא ישנהו משנה ויגיע לנו ע"י האמת כדי להעמיד רגלינו לבל ימעדו אשורינו בעתות כאלו כשיתחדש שום רוגז או שמד על יהודים ח"ו וכשיתגבר יד האנס. ...

ולהראות להם שסברתה מעולה מסברתם לאיזה דבר מתחזקים בי: התוכלו להראות לי כמו מחולת המחנים. כלומר, שהאומר תטעון כנגדם ואומרת להם הראוני כמו מעמד הר סיני שהיה בו מחנה אלקים ומחנה ישראל זה לעומת זה אז אשוב לעצתכם. וזה המאמר הוא על דרך משל 'שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים'. ופירש שולמית השלמה החסידה ומחולת המחנים שמחת מעמד הר סיני שהיה בו מחנה ישראל שנאמר (שמות י"ט י"ז) ויוצא משה את העם לקראת האלקים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר. ומחנה אלקים כמו שנאמר 'רָכַב אֱלֹהִים רַבְתִּים אֱלִפֵי שָׁנָאן אֶ- דְּנֵי בָם סִינֵי בְּקֶדְשׁ'. ראה חכמת המשל וסודו שהוא החזיר מלת שובי ארבעה פעמים בזה הפסוק להיות לרמוז שאנו נרדפים ארבעה פעמים לצאת מן הדת בכל אחת מן המלכיות האלה הארבעה שאנו היום באחרונה מהם. והבטיחנו הקדוש ב"ה בתורתו" (אגרת תימן לרמב"ם)

### תמצית דבריו:

הרמב"ם, מחזק עוד יותר את חשיבות מעמד הר סיני. עד כדי כך שמי שאינו מאמין במעמד הר סיני הוא ככופר בכל התורה. הרמב"ם מבקש מבני תימן לזכור את מעמד הר סיני, ולהתחזק בהבנת גודל המעמד. מכמה סיבות: בראשונה, כיוון שזאת הוכחה לאמיתות התורה ולכך שהיא נצחית, בניגוד לדברי ה'אנס' –נביא השקר, שמנסה לשכנעם שהגיעה תורה חדשה. מעבר לכך, ברגע שיזכרו את מעמד הר סיני, הם יבינו שמה שהיה להם, עוד יחזור ויהיה. כשם שבמעמד הר סיני הקב"ה ופמלייתו היו בתוך עם ישראל כך עתיד לחזור ולהיות. (זאת משמעות הפסוק 'רכב אלוקים ואלפי שנאן=מלאכים בם).

באותו מעמד זכה עם ישראל 'לחזות בשולמית' ומתוך כך לשמוח ב'מחולת המחניים' – שתי מחנות יחדיו, מחנה ישראל עם 'מחנה הקב"ה'. כשאנחנו מבקשים 'שובי שובי השולמית', אנחנו מבקשים לחזור לאותם ימי הזוהר כשהקב"ה שרה בתוכנו.

אם הגענו עד כאן וראינו את גודל מעמד הר סיני, מעניין לראות את התייחסות הרמב"ן לכך. הרמב"ן, בתחילת פרשת תרומה מסביר את מעלת המשכן. לצורך כך הוא מתחיל ומתאר את מעמד הר סיני. אך שימו לב ליחס בין הר סיני לבין המשכן:

”כאשר דבר השם עם ישראל פנים בפנים עשרת הדברות, וצוה אותם על ידי משה קצת מצות שהם כמו אבות למצותיה של תורה, כאשר הנהיגו רבותינו עם הגרים שבאים להתייהד, וישראל קבלו עליהם לעשות כל מה שיצום על ידו של משה, וברת עמהם ברית על כל זה, מעתה הנה הם לו לעם והוא להם לאלהים כאשר התנה עמהם מתחלה ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה (לעיל יט ה), ואמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שם ו), והנה הם קדושים ראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם ולכן צוה תחלה על דבר המשכן שיהיה לו בית בתוכם מקודש לשמו, ושם ידבר עם משה ויצוה את בני ישראל.

וסוד המשכן הוא, שיהיה הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר – וכמו שנאמר שם (לעיל כד טז) וישכן כבוד ה' על הר סיני, וכתוב (דברים ה כא) הן הראנו ה' אלהינו את כבודו ואת גדלו, כן כתוב במשכן וכבוד ה' מלא את המשכן (להלן מ לד) והזכיר במשכן שני פעמים וכבוד ה' מלא את המשכן, כנגד "את כבודו ואת גדלו" והיה במשכן תמיד עם ישראל הכבוד שנראה להם בהר סיני. ובבא משה היה אליו הדבור אשר נדבר לו בהר סיני וכמו שאמר במתן תורה (דברים ד לו) מן השמים השמיעך את קולו ליסרך ועל הארץ הראך את אשו הגדולה, כך במשכן כתיב (במדבר ז פט) וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת מבין שני הכרובים וידבר אליו

והמסתכל יפה בכתובים הנאמרים במתן תורה ומבין מה שכתבנו בהם (עי' להלן פסוק כא) יבין סוד המשכן ובית המקדש, ויוכל להתבונן בו ממה שאמר שלמה בחכמתו בתפלתו בבית המקדש ה' אלהי ישראל (מ"א ח כג), כמו שאמר בהר סיני ויראו את אלהי ישראל" (הרמב"ן על שמות כ"ה, א')

ניתן לסכם את דבריו הנפלאים של הרמב"ן במשפט אחד. כל מה שראית בהר סיני באופן זמני ונסתר, יהיה לך בבית המקדש באופן קבוע וגלוי. יתכן שהרמב"ן מרחיב בדבר בתחילת הסבריו על המשכן מתוך ידיעה שאת גודל מעמד הר סיני אנחנו מבינים. אז אם הבנת שמעמד הר סיני זה דבר גדול, אז 'בית המקדש הוא פי אלף'.

מחשבה זו, אף עלתה בפי משה. כפי שמבאר ה'יונתן בן עוזיאל' את הצורך לקרוא למשה, בפעם הראשונה שהוא נכנס אל המשכן. (כלומר מדוע פרשת ויקרא פותחת במילים 'ויקרא אל משה' - למה לקרוא לו?):

”ויקרא – והוה כיון דאשלים משה למיקמא ית משכנא, חשיב משה ואידין בליביה ואמר: טוורא דסיני דהוה ריבוייה רבוי דשעתא וקידושיה קדוש דתלת יומין, לא הוה אפשר לי דאיסוק לותיה עד זמן דהוה דבורא מתמלל עמי. ברם משכן זמנא הדין דריבוייה לעלם וקדושיה קידוש לעלם מן דינא הוה דלא איעול לגוה עד זמן די יתמליל עמי מן קדם ה' ובכן קרא דבורא דה' למשה ומליל מימרא דה' עמיה מן משכן זמנא למימר”  
(יונתן בן עוזיאל על ויקרא א, א):

**תרגום:** והיה כיוון שהשלים משה להקים את המשכן חשב משה ודן בליבו אמר: הר סיני שהיתה קדושתו קדושה לשעה, והתקדש בשלושה ימים, לא היה אפשר לי לעלות עליו עד השמן שהיה הקב"ה מדבר עימי. אוהל מועד זה, שהתקדש לעולם וקדושתו קדושת עולם, קל וחומר שלא אכנס אליו עד הזמן שיקרא לי ה'. מיד 'ויקרא אל משה' ודיבר עימו מאוהל מועד.

מי יתן ונזכה כולנו לבוא אל אוהל מועד ולזכות שוב למעמד של 'פנים בפנים' לפני ה' במקדש'.

שבת שלום  
מרדכי פרסוף